

РОЗВИТОК ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ І ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Анастасія ДОВГОМЕЛЯ

студентка юридичного факультету

Науковий керівник: Наталія ПЕТРЕЦЬКА

кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права

та порівняльного правознавства юридичного факультету

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

В умовах воєнного стану розвиток індустріальних парків набуває особливої актуальності, адже вони сприяють економічній стійкості, відновленню промисловості та зміцненню міської інфраструктури. Такі парки стають ключовими майданчиками для релокації підприємств, створення нових робочих місць і виробництва стратегічно важливих товарів. Їх інтеграція в містобудівні процеси дозволяє не лише відбудовувати зруйновані території, а й формувати сучасне, безпечне та економічно ефективне міське середовище.

Індустріальний парк є різновидом бізнес-парку – комплексу будівель, розташованих на спільній території та об'єднаних спільною інфраструктурою й загальною концепцією розвитку. Бізнес-парку властиві такі особливості: 1) наявність керівника; 2) високоякісна інфраструктура; 3) наявність концептуального плану бізнес-парку.

Для успішного функціонування бізнес-парк має передбачати не лише якісні виробничі та офісні приміщення, а й об'єкти соціальної інфраструктури – школи, дитячі садки, медичні заклади, аптеки, фінансові установи, спортивні центри, басейни, торговельні заклади, заклади харчування та зручні паркувальні майданчики. Звідси виходить, що промислові чи індустріальні парки – це окрема територія з інженерною, транспортною та соціальною інфраструктурою, виробничими, складськими та офісними спорудами¹.

Після повномасштабного вторгнення РФ індустріальні парки в Україні розглядалися як потенційні майданчики для релокації бізнесу. Однак з'ясувалося, що вони, як і занедбані промислові території, не мають готових приміщень для оперативного запуску виробництва. Це, разом із реформою державного стимулювання, зокрема змінами до Податкового та Митного кодексів у червні 2022 року, підштовхнуло власників таких територій до створення нових промислових зон. Через недостатню готовність більшості

¹ Чернова Ю. С., Дорошенко Г. О. Індустріальні парки: сутність та місце у інноваційній інфраструктурі. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна». 2021. №4. С. 45–52.

парків до прийому підприємств, особливо переміщених, держава та місцева влада мають забезпечити їх необхідною інфраструктурою відповідно до Закону України «Про індустріальні парки»².

Крім того, виникла потреба в переосмисленні концепції індустріальних парків з урахуванням екологічних вимог. Створення екоіндустріальних парків, які б відповідали принципам сталого розвитку та мінімізували вплив на забруднене війною довкілля, а також розвиток інфраструктури, суміжних галузей та створення нових робочих місць стало нагальною необхідністю.

Екоіндустріальні парки (ЕІП) – це сталий і інклюзивний тип промислових парків, які реалізують глобальну ідею поєднання економічних, соціальних та екологічних чинників. Основою діяльності екоіндустріальних парків (ЕІП) є енергоефективність, екологічно чисте виробництво та індустріальний симбіоз – взаємодія підприємств, де відходи одних слугують ресурсами для інших. Завдяки цьому ЕІП сприяють досягненню Цілей сталого розвитку ООН, зокрема ЦСР 11 (Сталий розвиток міст і спільнот), ЦСР 12 (Відповідальне споживання і виробництво) та ЦСР 17 (Партнерство заради стійкого розвитку).

В умовах неоурбоєкосистем екологічно орієнтоване управління ЕІП сприяє переходу до циркулярної економіки, яка передбачає замкнений ресурсний цикл. Її основні принципи: мінімізація відходів і забруднень, повторне використання ресурсів та відновлення природного середовища. Для ефективної реалізації цих підходів необхідне створення чіткої структури управління з визначенням цілей, ролей і рішень, що поєднує економічні вигоди з екологічною стійкістю³.

Для реабілітації забруднених війною територій перспективний індустріальний симбіоз з біотехнологіями. Однією з таких технологій є біоре mediaція (використання бактерій, грибів, рослин), що розкладає токсини в ґрунті та воді. Інтеграція цих методів створює замкнені цикли виробництва, відновлюючи сільськогосподарські угіддя та водні ресурси. Це важливо для післявоєнної економічної стабільності, оскільки чисті території необхідні для ефективної діяльності індустріальних парків, що не тільки зменшить їх негативний вплив на екологію, а й певною мірою допоможе відновити її.

Україна має всі шанси зміцнити свою стійкість до економічних викликів та модернізувати промисловість, орієнтуючись на передові світові стандарти та практики і забезпечити належні фінансові та нефінансові стимули функціонування не лише ІП, а також ЕІП. Для цього Кабінетом Міністрів України 24 лютого 2023 року розпорядженням № 176-р була

² Підоричева І. В. Проблеми та перспективи створення еко-індустріальних парків в Україні. Економічний простір. 2022. № 182. С. 78–85.

³ Попик О. Управління якістю в еко-індустріальних парках: принципи та підходи. Journal of Innovations and Sustainability, 2024, 8(1), 03. <https://doi.org/10.51599/is.2024.08.01.03>

схвалена Стратегія розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки ⁴. Основними завданнями стратегії є: 1) внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки» для уточнення термінології, визначення критеріїв ПП, впровадження концепції «промислового симбіозу» та спрощення регулювання окремих видів діяльності в межах парків; 2) забезпечення інженерно-транспортної інфраструктури та електрифікації територій для функціонування ПП; 3) залучення коштів державного та місцевих бюджетів, приватних інвесторів та інших джерел для облаштування індустріальних парків; 4) включення планів розвитку ПП до регіональних стратегій розвитку; 5) запровадження моделі еко-індустріальних парків шляхом покращення екологічних, енергетичних та економічних показників їх функціонування.

Отже, традиційна модель індустріальних парків потребує трансформації, враховуючи сучасні виклики, особливо екологічні, з переходом до екоіндустріальних парків, що базуються на принципах сталого розвитку та циркулярної економіки, для забезпечення довгострокової економічної та екологічної стійкості. Успішний розвиток індустріальних парків вимагає комплексного підходу, що включає не лише створення інфраструктури, але й інтеграцію соціальних та екологічних аспектів, з формуванням партнерських відносин між бізнесом, владою та громадами, а також підвищенням екологічної свідомості населення. Для ефективного функціонування екоіндустріальних парків необхідно впроваджувати інноваційні рішення, такі як біоремедіація, цифрові системи екологічного моніторингу та нейромережі для прогнозування екологічних загроз, а також запроваджувати принципи індустріального симбіозу.

Також одним із ключових напрямів може стати запровадження «екологічного паспорта» індустріального парку – уніфікованого цифрового документа, у якому відображаються всі параметри впливу парку на довкілля: обсяг спожитої води, викиди CO₂, рівень вторинного використання ресурсів, кількість озелененої площі тощо.

Важливим кроком стане й впровадження систем очищення та повторного використання промислових і дощових стічних вод, що сприятиме зниженню навантаження на місцеві водні ресурси. Інтеграція зелених зон, скверів, лісосмуг і природних буферів позитивно вплине на зниження шумового і пилового забруднення, створить комфортне середовище для працівників і жителів прилеглих територій.

Держава відіграє ключову роль у створенні сприятливих умов для розвитку індустріальних парків, зокрема шляхом законодавчих змін, фінансової підтримки та включення планів розвитку парків у регіональні стратегії, а реалізація стратегії розвитку індустріальних парків, затвердженої Кабінетом міністрів України, є важливим кроком на шляху до модернізації промисловості та зміцнення економічної стійкості країни.

⁴ Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 р. № 176-р. Урядовий кур'єр. 2023.